Jan Carson - Marta Huber

Radije napravim stoj

Moj je brat alergičan na ljude. Živi u sobi koja je pretvorena u ormar. Prošle su četiri godine, dva mjeseca i nešto sitno otkad sam ga zadnji put vidjela. Nije to ništa strašno. Nismo blizanci. Ja sam cura i nisam alergična na ljude. Sviđaju mi se taman dovoljno.

Moj je brat alergičan na ljude. Rekao mi je to jedne noći, deset dana nakon što se prvi put uselio u ormar. Mislila sam da je to samo faza, adolescencija. Bio je čudan i odlučan, potpuno spreman na život u ormaru.

U ormar je prenio radio i provukao produžni do najbliže utičnice. Spremala sam mu gotova jela i sendviče s maslacem od kikirikija i ostavljala ih na pladnju pred vratima s uputama kako što treba jesti. Tad je bilo najbolje. Osjećala sam se korisno, kao prava cura. Čak mu ni tada nisam vidjela lice. Nosio je motociklističku kacigu svaki put kad bi preko hodnika išao do zahoda. Ja sam počela nositi tamne naočale. Pretvarala sam se da ga ne vidim. Bilo je važno ugoditi mu.

Bila sam na drugom kraju stana kad mi je prvi put rekao za alergiju. Pričali smo preko dvije limenke spojene špagom koje su svaki put kad bi ih približili ustima i dalje mirisale na juhu od gljiva.

„Ne liži rub telefona”, rekla sam mu jer je, kad je bio mlađi, u restoranima lizao stvari kao što su kovanice i vilice.

„Ne budi glupa”, odgovorio je on. „Ližem samo stvari koje mi se sviđaju.”

Gljive mu se nikad nisu sviđale.

Gledala sam televiziju u dnevnoj sobi, opisivala svaku stvar koju sam mogla vidjeti kroz tamne naočale i smijala se u konzervu tako da se zvuk širio špagom sve do bratova uha. U njegovu ormaru nije bilo televizije.

Između programa bila je reklama za lijek za alergiju. „Ej!” viknula sam bratu preko našeg telefona od konzervi, „sjećaš se kad su mamu mučile alergije?”

eISSN 1847-7755; doi: 10.15291/sic/1.10.lt.4

Brat se sjećao tog cijelog ljeta kao da je bilo jučer ili prekjučer. Sjećao se kako je mama stavljala vlažnu maramicu preko usta i nosa i filtrirala pelud. Zatim smo se sjetili kako se ta maramica svaki put kad bi mama udahnula i izdahnula dizala i spuštala kao mali padobran. Brat se sjetio i akupunkture, i onog puta kad je mama zapalila susjedov vrt s ljekovitim biljem. Zapravo, brat se sjećao svakog trenutka tog alergijskog ljeta i zbog toga smo, naravno, počeli priču o alergijama.

Rekla sam: „Ja sam valjda alergična na ovaj glupi grad. Od njega sam skoro dobila astmu." Udahnula sam zrak iz praznog inhalatora da dokažem da sam u pravu.

„To je ništa", rekao je brat. „Ja sam alergičan na ljude. Vjerojatno bih umro da me netko vidi. To bi vjerojatno bila ona tragična smrt zbog koje odmah ideš u bolnicu iako svi znaju da je već prekasno."

Znala sam točno o kakvoj smrti priča. U slobodno vrijeme gledam puno televizije.

Ormar sobu prestala sam smatrati samo fazom i postala sam vrlo zabrinuta za bratovo stanje. „Slušaj", rekla sam vrlo ozbiljno, premda nisam bila sasvim sigurna kako mi glas zvuči kroz limenku juhe, „moramo ozbiljno shvatiti tvoje stanje. Više nije smiješno. Vjerojatno u svakom trenutku možeš umrijeti."

Brat se svim srcem složio. Gotovo sam ga čula kako kima glavom s druge strane slušalice.

Odmah nakon tog razgovora izgradila sam zid od vreća za smeće između nas dvoje. Podijelila sam stan na dva dijela i napravila mapu da ne bi došlo do zabune. Dobra sam s linijama i ravnim stvarima. „Tu je tvoja strana, a ovo ovdje je moja", viknula sam mu kroz novi zid. Sve je bilo plastično i futuristički kao u filmu E.T. kad znanstvenici prijete uzeti ga za eksperiment. Brat je uvijek plakao na tom dijelu. Bio je tužniji tada nego kad je baka zapravo umrla.

Gradeći plastične zidove posred stana osjećala sam se starije i pametno, kao znanstvenica.

Svatko od nas ima zahod, a ja sam dobila televiziju. „A što ćemo s kuhinjom?" upitao je brat i dao je meni; ja sam cura i u potpunosti sam mu sposobna dodavati sendviče ispod vreća za smeće svako jutro i svaku večer.

„Upalilo je", rekao je. Pomislila sam da je to naš zadnji razgovor.

Zapisala sam te riječi na post-it i stavila na hladnjak.

„Upalilo je."

Posljednje su riječi važne, ne smijem ih zaboraviti.

Prošle su četiri godine, dva mjeseca i nešto sitno otkad sam ga zadnji put vidjela. Alergija se pogoršala. Sama pomisao na ljude dovoljna je da dobije osip po cijelim leđima. Govori mi ovo šapćući u slušalicu konzervu. Sada više ne razgovaramo. Ako zadržim dah i šutim, može zamisliti da ne postojim. Može zamisliti cijeli jedan stan na kraju svijeta u kojemu je on jedina preostala osoba. Može si reći: „Ovo nije moja sestra, ovo nije telefon. Ovo čak nije ni razgovor. Samo jedan dečko, jedini na svijetu, razgovara sam sa sobom, pokušava ugurati sve misli u konzervu juhe."

Kad ne dišem i ne govorim i uspijem biti dovoljno mirna da ne potežem špagu kojom su povezane konzerve, osip se jedva vidi.

U zadnje vrijeme brat se bavi novim projektom. Izrađuje oklop koje će ga štiti od ljudi koji bi ga mogli ubiti.

Premda će mu trebati mjeseci, čak i godine, da izradi pravi oklop, brat je već počeo s izradom probnog oklopa od aluminijske folije. Selotejpom lijepi foliju po tijelu, a zglobove i zapešća učvrsti elastičnim zavojima. Nosi rasparene rukavice za pećnicu na rukama pa mu je lijevi palac na krivom mjestu. Ima i tatine stare čizme za pecanje i motociklističku kacigu na glavi.

„Da me bar možeš vidjeti", šapće u improviziranu slušalicu, „izgledam kao astronaut."

To što je rekao je glupost. Još nije ni testirao oklop. Ako ga sad netko vidi, vjerojatno će umrijeti.

Moj vrat vježba sa susjedovim mačićem, koji je sad već pravi, odrastao mačak.

Stoji posred ormara u aluminijskom oklopu i mijauče. Moja mi je majka, prije nego što je izgorjela, rekla da Francuzi mačke zovu drukčije od nas, ne kažu mic-mic. To je vrlo zanimljivo, ako je točno. To bi značilo da životinje govore strane jezike i o tome vrijedi razmisliti. Doduše, znam kakva je mama bila prije nego što je izgorjela, pa je vrlo vjerojatno ta cijela priča najobičnije preseravanje.

Brat vježba sa susjedovim mačkom. Stoji posred ormara u aluminijskom oklopu i pokušava natjerati mačka da ga pogleda. Ne dobiva osip. Aluminijski se oklop čini kao pun pogodak, premda nije praktičan jer puca na svakom koraku.

„Nazad na posao", prošapće u slušalicu i zvuči sretno.

Jednog nedjeljnog popodneva opet je vježbao s mačkom, ali ovaj put bez oklopa. Tek mi je kasnije za to rekao. Nije bilo uspješno. Foliju je skinuo samo s ruke i lijeve noge i osip se odmah pojavio, a on je počeo umirati tako brzo da se sljedeća tri sata skrivao u ormaru. Bilo je blizu. Trebala su mu dva tjedna da se potpuno oporavi. Ali se oporavio. Moj je brat uvijek bio čudan i odlučan, kao, uostalom, i moja majka koja se zaklinjala da će se zapaliti godinama prije nego što joj je to i pošlo za rukom.

Prošli vikend vidjela sam ga kako se penje na požarne stepenice kroz prozor svog ormara, potpuno gol. Gledali su ga samo golubovi s krova. Negdje na pola puta bacio je dvije pune šake krušnih mrvica u noćno nebo što je natjeralo golubove da se vinu u zrak, strmoglave i vide ga u punom, blijedom sjaju. Slijedeći njegovu logiku ljubavi na daljinu, nisam mu ništa rekla. Po pitanju interakcije, golub je itekako blaža opcija od susjedove mačke. Eksperiment s golubovima nije izazvao nikakve reakcije. Možda se brat oporavlja od ovog ozbiljnog stanja.

Nisam mu ništa rekla. Da je brat znao da sam ga tada vidjela golog na požarnim stepenicama, vjerojatno bi zaista i umro.

Izrada pravog oklopa je u tijeku.

Kradem mu noževe, vilice i ostali fini pribor za jelo iz kafića u blizini našeg stana. Nosim veliku torbu svaki put kad izlazim iz stana. Mama je u toj torbi držala sve svoje perike. Dovoljno je velika da u nju stane susjedova mačka i još dvije skupa s njom, što je dobro znati ako ikada budem imala takve sklonosti. Kradem skoro sve što nije pričvršćeno.

Kao svraka sam. Posebno me privlače sjajne stvari.

Kradem noževe i vilice, poklopce od kutija za kekse, ratkape auta parkiranih iza stana, lance za bicikl, škare, čavle, čak i vijke iz tuđih vrata. Kradem narukvice i ogrlice iz trgovina u centru grada. Ukrast ću bilo što metalno. Sva se usučem, uvučem u sebe i pretvaram se da sam najmlađa i najmanja tako da me nitko ne primijeti. Zatim utrpam stvari u ogromnu torbu i trčim do stana.

Još me nisu ulovili.

Možda sam dobra u krađi pa me zato nisu ulovili. A možda me nisu ulovili jer kradem samo stvari koje nitko ne želi.

Brat mi je jednom rekao: „Trebala bi pročitati Olivera Twista, u njemu djeca kradu stvari. Možda dobiješ nove ideje."

Dobra ideja, pomislih. Odmah sutradan ukrala sam Olivera Twista iz obližnje knjižnice. Bila je to jedina ne-metalna stvar koju sam ikad ukrala. Pročitala sam je od početka do kraja u manje od dva dana i na kraju shvatila da se uopće nisam trebala mučiti. Ništa novo nisam naučila. Vokabular je staromodan i samo sam dobila migrenu.

Od bratova lupanja ne mogu zaspati.

Negdje s druge strane zida od vreća za smeće gradi jednu predivnu stvar: sjajan, sjajan oklop koji će ga zaštititi svaki put kad pomisli da će umrijeti. Nemate pojma koliko maštam o tom oklopu. Sanjam da će mi lupanje, lemljenje, žlice, ratkape, lanci za bicikl dati novog brata: dvometraša željeznih pluća i srebrnog osmijeha. Sanjam o bratu koji vjerojatno neće nikad umrijeti, koji će se penjati požarnim stepenicama kasno u noć i blistati kao trofej. Sanjam zlatnog brata koji više ne živi u ormaru, brata koji radi bez greške.

Lupanje je prestalo. Jutro je, pola pet.

„Zamisli ovo", kaže brat u slušalicu, „zamisli da imam robotske ruke i noge. Da zvučim kao kazaljke sata dok hodam. Sada je svaki moj dio, osim stopala, nepobjediv."

Sretna sam zbog njega u tom odijelu od limenih poklopaca, gledam ga kako se smješka nad svojom lemilicom smiješkom od dvadesetcentimetarskog zatvarača. Ali sam, u isto vrijeme, i tužna zbog njegova dječačkog lica, koje više neću vidjeti, i njegove kože, pjegave na oba obraza, baš kao moja.

Ponekad sam usamljena, kao što prava cura i treba biti. Šapćem tu usamljenost u našu slušalicu konzervu, rano ujutro, kad sam sigurna da brat spava.

Znam sve dečke iz susjedstva. Dovodim ih kući, koristim kao flastere za usamljenost.

„Ignoriraj mačku", govorim im, „i lupanje. To je samo moj brat koji će možda umrijeti ako ga netko vidi."

Misle da sam luda, baš kao i moja majka koja je izgorjela i ostavila pougljenu mrlju na podu dnevne sobe. Ponudim im tamno pivo u visokim čašama i radim zvijezde po podu.

„Ignoriraj lupanje”, govorim. „Obrati pažnju na moje noge u zraku.”

Skinem se u donje rublje i radim zvijezde po podu dnevne sobe dok dečki piju pivo i nervozno gledaju u pougljenu mrlju na mjestu gdje je majka izgorjela.

Nikad im ne kažem istinu. Uvijek radije napravim stoj, ali ovih me dana mirno stajanje na rukama boli.

Lupanje se nastavlja, trese se plastični zid. Dečki postanu nervozni, pogledavaju na sat i mobitel i smišljaju plan za bijeg. S obje ih ruke pritisnem uz kauč. Zatim napravim još jednu zvijezdu, pa još jednu. To je kod kojim govorim: „Ne ostavljaj me. Usamljena sam s bratom kojeg se ne smije vidjeti i s pougljenom mrljom na mjestu gdje je majka izgorjela. Popij to crno pivo i pričaj mi kao pravi dečko čija se usta pomiču. Gledaj sa mnom detektivske serije na kabelskoj. Jadaj se o prelijepim curama iz višeg razreda.”

Lupanje se nastavlja. Dečki postaju nervozni. Moja usta ne ispuštaju ni glasa bez limene slušalice.

Uhvatim ih za koljena i kažem: „Znaš, dobra sam u seksu.”

Svi dečki iz susjedstava to žele čuti, ali nijedan od njih ne zna kako reagirati. Skinu se u donje rublje i krenu raditi zvijezde po dnevnoj sobi, izbjegavajući pougljeno mjesto gdje je majka izgorjela, i, iako radije napravim stoj, i ovo je bolje od tišine. Kad lupanje postane kao bubanj koji ne staje, odlaze.

Zastanu kod svakog stana na našem katu i kažu: „To je tako tužno. Ta djeca su luda. Trebali bi im poslati socijalnu službu, ili makar lazanje.” Ne spominju zvijezde ni lance ni kopče za remen, ni narukvice ni naušnice koje su mi darovali kako bi bili sa mnom.

Usamljena sam kao biljka, vježbam stoj na vratima kupaonice.

Oklop je uskoro gotov.

Noću brat nosi kacigu i onda razgovaramo. Dok god ima kacigu na glavi možemo voditi prave razgovore, premetati rečenice uzduž i poprijeko naše telefonsko-limene veze. Pričamo o životu poslije. O putovanju na neko suho mjesto; Novi Meksiko uvijek je dobra ideja. Pričamo i o pomoći koju bismo mogli tražiti i uvijek se složimo da ćemo taj razgovor nastaviti kasnije.

Bog je na našoj strani. Njega smo posebno tražili da nam pomogne. Prespavao je čak tri dana i razmišljao o njoj, a onda nam trećeg dana rekao: „Da, da, i opet da." Mi smo i dalje njegova djeca i ne možete ni zamisliti koliko nam je drago zbog toga. Svoju zahvalnost malim nožićem upisujemo u margarin i dodajemo si ispod plastičnog zida. Bog je na našoj strani, daje nam dobre stvari: kupone za besplatne krumpiriće u McDonaldsu, susjedova mačića, savršeni otisak mrtvog moljca na pločicama, majku koja je otišla prije nego što je napravila više štete.

Sada više ne razgovaramo o majci. Izbjegavam pougljeno mjesto u dnevnoj sobi gdje je izgorjela i njezin ormar, koji još miriše na lak za kosu i jeftin sapun. Pijem njezinu votku, kroz prozor bacam njezine ploče i pretvaram se da nije htjela da joj djeca budu nalik. Svakog jutra gledam se u ogledalo. Pretvaram se u nju, vidim to u svojim očajnim obrvama i svemu ostalome. Štipam se za obraze i savijam nos. Grizem usne dok ne prokrvare ružičasto poput karanfila.

Govorim si: „Mi nismo naša majka. Nećemo izgorjeti, neće nas uništiti tuga."

Kada su jutra dobra, odnosno onda kada za doručak jedemo palačinke, skoro pa i povjerujem u to.

Lupanje je sporije ovih dana. Oklop je gotovo spreman.

Pitam brata kad će završiti.

„Uskoro", kaže.

Uskoro se ne odnosi ni na mjesece ni na godinu dana. Uskoro je utorak popodne u šest sati, nakon serije Quincy i lazanja iz mikrovalne.

„Upalilo je", kaže moj brat. Zadnje i prve riječi, uz osmijeh kroz slušalicu konzervu. „Sad su mi čak i stopala nepobjediva. Vježbao sam na susjedovu mačku i cijelom jatu golubova koji nisu ništa posumnjali. Spreman sam izaći iz ormara."

Brat izlazi i jednim snažnim metalnim zamahom trga zid od vreća za smeće. Stoji ispred mene, dvometraš u srebrnim čizmama. On je astronaut, robot, zlatno tele koje čeka da ga se obori. Zabljesnut svjetlom gotovo je slijep, pa slučajno stane na pougljeno mjesto na kojem je majka izgorjela. Pitam se osjeti li njezinu bol kroz svoje robotske cipele.

Pružim prst i dodirnem liniju s lijeve strane njegova trbuha gdje sad stoji vilica. Ne osjeća ništa. Na leđa mu stavljam magnetiće s hladnjaka. Ne osjeća ništa. Udaram ga po glavi nožem za čišćenje ribe i velikom pjenjačom. Ne osjeća ništa, čuje tek zvuk tupog udarca metala.

„Vidiš li da te vidim? Još uvijek misliš da ćeš umrijeti ako te vidim?" upitam ga.

Šuti.

Na kacigu mu prislonim slušalicu konzervu i ponovim pitanje, vičem tako glasno da se i susjedov mačak povuče.

Ne odgovara, ali mislim da se smije.

Skidam se u donje rublje i radim zvijezde po dnevnoj sobi premda znam da to nije u redu. Brat stoji točno kraj stolića za kavu i isijava kao televizijska antena. Sjajan i beskoristan, siguran kao kupus. Vjerojatno nikad neće umrijeti i ne bi vjerovali koliko sam ljuta.

Pustila sam ga da tako stoji tri tjedna. Još se nije usudio izaći u svijet izvan stana. Spava stojeći, u oklopu, i jede kroz tanku cijev spojenu na kacigu. Sve mu blendam, čak i pivo, zatim ulijem tekućinu u njega kao da je biljka lončanica.

Razmišljam o tome kako brat nestaje u svom oklopu i da ga nikakve zvijezde ne mogu vratiti.

Toliko sam usamljena da se gušim. Nemam prijatelja svojih godina, čak mi ni dečki iz susjedstva više ne vjeruju kad im kažem da mi „dobro ide seks". Nemam više što ukrasti i nemam više za koga stajati mirno. Gledam detektivske serije i spavam grleći susjedova mačića, koji je sad već mačak i koji se glasno protivi mojem zagrljaju pa mu je bilo čija ruka draža od moje, čak i bratova, limena.

Kada me usamljenost nadjača, otvaračem za konzerve otvorim brata dok spava. Gledam ga. Ispod metala blijed je poput mlijeka. Ruke i noge su mu kao smrznute kobasice. Gledam ga trideset minuta, pola sata gledanja. Znam da sada može umrijeti, ali ne mogu ga prestati gledati.

Ništa se ne događa. Brat spava kao beba, ne zna da ga gledam i da je otvoren kao konzerva graha. Gotovo mu mogu vidjeti utrobu.

Vratim se i sjednem na pougljenjeno mjesto na podu dnevne sobe. Razmišljam kako bi bilo da nestanem u plamenu i moje obrve već gore.

Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License